

Bokanmälningar

Tommy Möller: Att lyckas med välfärdsreformer. Erfarenheter, strategier och förutsättningar

Reforminstitutet 2001, 104 s.

Vilka faktorer underlättar respektive försvårar reformeringen av välfärdsstaten? Denna fråga analyseras av statsvetaren Tommy Möller i den första boken från det av näringslivet finansierade Reforminstitutet. Möller går systematiskt tillväga och delar upp förutsättningarna för reformer i tre kategorier: Opinionsmässiga, ekonomiska och institutionella. Hans grundhypoteser är att reformförutsättningarna gynnas av en reformvänlig opinion, av dåliga statsfinanser och av institutioner med litet inslag av maktindelning där viktiga beslut kan genomföras snabbt. Vid närmare analys tycks Möller dock mena att dåliga statsfinanser verkar indirekt genom att göra opinionen mer reformvänlig. Strikt ekonomiskt, menar Möller, borde det vara enklare att genomföra reformer när den offentliga ekonomin är god. Här skymtar således den välkända konflikten mellan det ekonomiskt önskvärda och det politiskt möjliga.

Liksom av många andra intressanta frågeställningar gör Möller ingen djupare analys av denna konflikt. Bokens huvudtema är reformstrategier, snarare än reforminnehåll eller reformutfall. Det förefaller vara en väl snäv avgränsning. Ofta avstår Möller från att fördjupa analysen

så mycket som man som läsare skulle önska.

Möller gör en kort exposé över Bismarcks sociallagstiftning som brukar betraktas som den moderna välfärdsstatens ursprung, han diskuterar skillnaden mellan kontinentala, skandinaviska och sydeuropeiska välfärdsstatsmodeller och han berör även moderna liberala argument för välfärdsstaten, så som Ralf Dahrendorfs begrepp livschanser och Bo Rothsteins idéer om individuell autonomitet.

Samtliga teorier beskrivs adekvat, om än kortfattat, och problematiseras i viss utsträckning. Icke desto mindre är det sannolikt så att om något större utrymme hade ägnats åt olika idéer om orsakerna till välfärdsstatens framväxt och existens, hade också den teoretiska grunden för analysen av olika reformstrategier gynnats.

Möller tar sedan upp olika anledningar till varför välfärdsstaten kan behöva omprövas. Nyliberal kritik och kommunitära tankar nämns, liksom den demografiska utvecklingen, värderingsförskjutningar i riktning mot ökad autonomi och personligt självförverkligande, avindustrialiseringen och utvecklingen på arbetsmarknaden samt den europeiska integrationspro-

cessen. Det är långt ifrån uppenbart att alla dessa faktorer har entydiga eller ens förenliga implikationer för välfärdsstatens omfattning eller konstruktion, vilket Möller inte heller menar. Ytterligare diskussion av eventuella målkonflikter ligger dock tyvärr utanför bokens huvudsyfte, liksom den mer fundamentala frågan om det i allmänhet är sant att internationalisering tvingar fram en väsentligt mindre välfärdsstat.

Huvuddelen av boken ägnar Möller åt att diskutera i tur och ordning reformer genomförda i Sverige, övriga Norden, Italien, Schweiz, Frankrike, Nya Zeeland, USA och Storbritannien. Beskrivningarna är kortfattade, men fokuserar på väsentligheter och är både nyanserade och korrekta så vitt undertecknad kan se. Icke desto mindre önskar man som läsare att Möller hade hunnit gå igenom mer material, även om sparsamheten ibland helt enkelt förklaras av en i sig anmärkningsvärd brist på sakliga analyser av dessa politiskt kontroversiella reformprocesser. Så är exempelvis fallet med Nya Zeeland, som i olika politiska läger framhållits både som föredöme och som avskräckande exempel i systemskiftesdebatten.

Möller konstaterar att det förefaller vara lättare att reformera selektiva välfärdsystem än generella, vilket rimmar väl med den politiska logik som antas kunna tillämpas på den generella välfärdsstaten: Den är i någon bemärkelse allas angelägenhet och därmed blir det också svårare att mobilisera en majoritet av väljarna för kraftiga nedskärningar av förmånerna.

Möller vill också dra slutsatsen att en av grundhypoteserna inte stämmer: Det tycks inte finnas något starkt empiriskt stöd för att länder vars institutioner gynnar snabb politikomläggning nödvändigtvis är enklare att reformera. Även om det går fort att genomföra en reform i dessa länder, är det långt ifrån säkert att reformen blir bestående. Länder med institutionella trögheter såsom viss maktindelning mellan olika beslutsinstanser eller pro-

portionella valsystem tycks tvinga fram en mer långsiktig politik, och därmed paradoxalt nog vara enklare att reformera. I bokens avslutning ger sig Möller in i viss polemik med sociologen Stefan Svallfors rörande dennes tes att stödet för välfärdsstaten är högt och kanske till och med stigande över tiden. Data är långt ifrån entydiga menar Möller och visar (i en fotnot(!)) att trenden är väldigt känslig för hur frågan formuleras. Detta i sig kan vara ett tecken på att denna typ av attitydmätningar är behäftade med ett betydande mått av osäkerhet, menar Möller.

Mot slutet av boken diskuterar Möller även den intressanta frågan om huruvida stödet för välfärdsstaten är ett utslag av moraliska normer eller instrumentell egen nytta. Han kommer dock inte heller här till någon entydig slutsats.

Sammanfattningsvis kan sägas att Möllers bok är en god men alltför kortfattad introduktion till ett oerhört viktigt område. Det blir snabbt uppenbart för läsaren att boken lider av sitt minimala format och det råder ingen tvekan om att boken med fördel hade kunnat vara dubbelt så tjock. Till Möllers försvar ska dock framhållas att det av bokens förord framgår med all önskvärd tydlighet att Möller är medveten om de brister som hans snäva avgränsning och begränsade utrymme medför.

ANDREAS BERGH
doktorand i offentlig ekonomi
Lunds universitet